

16. Nosko M.O., Diatlov V.O. (2012) "Higher Pedagogical Education and Science of Ukraine: History, Present and Prospects for Development. Chernihiv region". [Vyshcha pedahohichna osvita i nauka Ukrainy: istoriia, sohodennia ta perspektyvy rozvytku. Chernihivska oblast]. K.: Znannia Ukrainy. 149 p. (in Ukrainian).
17. Nosko M.O., Medvedieva I.M. (2011). "Forming of young people conscious attitude to their own health in the system of extra school education". Scientific journal Bulletin of the T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium" Iss. 86. T. II. Pp. 226-330. (in Ukrainian).
18. Radzijevisky V.P. (2017). "Definition of structural components of teaching technology of physical development disability of students of higher education - future doctors". Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov Universit. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports) Iss. 7 (89) 17. . S. 23-28. (in Ukrainian).
19. Radzиеvskyi V. P. (2017). Kompleksna prohrama rozvytku fizychnoi pratsezdatnosti studentiv-maibutnikh likariv yak skladova navchalnoi dystsypliny «Fizychnе vykhovannia» (z elementamy ozdorovchoho khortynhu). Teoriia i metodyka khortynhu. K. Iss. 7. Pp. 33-38. (in Ukrainian).
20. Radziievskyi V. P. (2017). "Methodology of training future physicians of technologies for the development of physical ability to work" Chernihiv. 20 p. (in Ukrainian).
21. Theory and methodology of physical education: a textbook [for university students of physical education and sports [Teoriya i metodika fizicheskogo vospitaniya : uchebnik]. red. T. Yu. Krutsevich. K., 2003. 424 p. (in Russian).

УДК 378.147

Мирошніченко В.О.
викладач кафедри фізичного виховання
Національний університет біоресурсів і природокористування України

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНО- ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено та обґрунтовано критерії і показники професійно-прикладної фізичної підготовленості студентів. На основі теоретичного аналізу наукової літератури та методу експертних оцінок було визначено мотиваційний, теоретичний, практичний та рефлексивний критерії, які враховують зміст компонентів структури професійно-прикладної фізичної підготовки студентів аграрних закладів вищої освіти. Визначено, що фізичне виховання студентів має залежати від специфічного характеру їхньої майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: професійно-прикладна фізична підготовка, критерії, студенти, фізичне виховання.

Мирошніченко В. А. Критерии и показатели сформированности профессионально прикладной физической подготовленности студентов аграрных высших учебных заведений. В статье освещены и обоснованы критерии и показатели профессионально-прикладной физической подготовленности студентов. На основе теоретического анализа научной литературы и метода экспертных оценок были определены мотивационный, теоретический, практический и рефлексивный критерии, учитывающие содержание компонентов структуры профессионально-прикладной физической подготовки студентов аграрных высших учебных заведений. Установлено, что физическое воспитание студентов должно зависеть от специфического характера их будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессионально-прикладная физическая подготовка, критерий, студенты, физическое воспитание.

Myroshnichenko V.O. Criteria and indicators of the formation of professionally applied physical fitness of students of agricultural higher educational institutions. This article focuses on analyzing the criteria and indicators by which you can determine the level of professional and applied physical training of future agribusiness professionals.

The orientation of vocationally applied physical training of students of agrarian higher educational establishments is determined by the requirements that put to their physical and psychophysiological preparedness and the possibilities of realization of these requirements in the process of physical education training and conducting mass sports.

Students, as future professionals who actively influence the future of the state, should not only have a high level of professional readiness, but also be physically enduring, able-bodied and healthy.

A large amount of their daily and weekly workload leads to a systematic accumulation of fatigue, decreased activity, and, accordingly, a tendency to deteriorate the health of students enrolled in various educational institutions, including agricultural educational institutions.

The use of various types of physical activity in the educational process of farmers will contribute to the prevention of diseases, increase of working capacity, increase of life expectancy, organization of leisure activities, fight against bad habits, create conditions of knowledge of own opportunities and provide optimum activity.

Key words: vocational-applied physical training, criterion, students, physical education.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми дослідження критеріїв та показники сформованості професійно-прикладної фізичної підготовленості студентів аграрних закладів вищої освіти обумовлена орієнтацією педагогічної теорії і

практики на розробку сучасних методик, що сприяють підвищенню ефективності освітнього, оздоровчого, виховного процесу в навчальних закладах. Вивчення психолого-педагогічної літератури засвідчує, що для студентів велике значення мають критерії та показники професійно-прикладного фізичного виховання. Це пояснюється тим, що майбутня діяльність студентів аграрних закладів вищої освіти має свої особливості: конкретна спрямованість фізичного виховання як дисципліни навчального плану визначається не тільки загальними завданнями, але й вимогами, зумовленими фахом, за яким готують студента, внаслідок цього повинні враховуватись умови характеру їх майбутньої професійної діяльності. Однак, в останні роки дослідженню проблеми критеріїв та показників професійної фізичної підготовки студентів надається недостатня увага, що призвело до поступового зниження в них інтересу до занять з фізичного виховання.

Аналіз попередніх досліджень. Останніми роками здійснено ряд досліджень, присвячених окремим аспектам вирішення зазначеної проблеми. Професійно-прикладній фізичній підготовці присвячені наукові і методичні праці, у яких висвітлюються (В. Г. Арефьев, О. Д. Дубогай, Т. Ю. Круцевич, В. П. Краснов та ін.). Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про те, що проблема визначення критеріїв і показників оцінки студентів до професійної діяльності висвітлюється у працях багатьох дослідників (Н. Безгодова, Н. Бібік, В. Введенський, Т. Гороховська, М. Лісовий, В. Момот, А. Хуторський та ін.). Проведений аналіз літератури показує, що на сьогодні накопичено певний досвід критеріїв сформованості професійно-прикладної підготовки до фізичного виховання студентів, однак, в сучасних умовах проблема досліджена недостатньо.

Формулювання мети дослідження. Метою роботи було проаналізувати особливості визначення критеріїв та показників професійно-прикладної фізичної готовності студентів аграрних закладів вищої освіти (ЗВО).

Виклад основного матеріалу дослідження. У системі підготовки фахівців фізичне виховання повинне мати професійне спрямування, тобто йдеться про професійно-прикладну фізичну підготовку. Вона є педагогічно спрямованим процесом забезпечення спеціалізованої фізичної підготовленості студентів до обраної професійної діяльності. У процесі формування майбутнього фахівця професійно-прикладна фізична підготовка здійснює вплив на становлення його характеру, ціннісних орієнтацій, розвиток мотиваційної та емоційної сфер студента. Проте її основне завдання полягає у формуванні фізичного потенціалу представника певного виду професійної діяльності.

Для перевірки якості професійно-прикладної фізичної підготовки студентів у процесі оволодіння фахом необхідні спеціальні критерії, показників. У педагогічній та психологічній науці склалися різні погляди щодо критеріїв оцінювання готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності. Проблему готовності особистості до різних видів професійної діяльності досліджували Л. Божович, Є. Бондаревська, Н. Боритко, А. Гаязов, Г. Гревцева, А. Леонтьев, М. Шилова та інші.

Визначення критеріїв – одне із складних завдань педагогічної науки. У психолого-педагогічних дослідженнях для кількісної оцінки сформованості або розвитку якостей, умінь, навичок, підготовленості обґрунтовується доцільність використання різних критеріїв. Питання критеріїв пов'язані із заходами підвищення ефективності професійної діяльності аграріїв. Це питання про те, які параметри цього процесу необхідно вимірювати. Водночас вони є актуальними і щодо визначення якості професійної діяльності.

У психолого-педагогічних дослідженнях спостерігаються різні підходи до визначення критеріїв оцінювання результатів професійної діяльності тих, хто навчається у ЗВО. Так, А. Бойко пропонує за об'єкт оцінювання брати структурні компоненти навчальної діяльності, а саме: змістовий, операційно-організаційний та емоційно-мотиваційний компоненти. Саме ці характеристики можуть бути взяті за основу визначення рівня навчальних досягнень, загальних критеріїв їхнього оцінювання та відповідних оцінок (у балах) [2, с.232]. А. Алексюк вважає, що критеріями оцінювання можуть бути також: характер засвоєння вже відомого знання, якість виявленого студентом знання, логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура мовлення, ступінь оволодіння вже відомими способами діяльності, уміннями і навичками застосування засвоєних знань на практиці, оволодіння досвідом творчої діяльності, якість виконання роботи [1, с.560].

На прикладі аналізу підготовки майбутніх фахівців педагогічної сфери автор виокремлює такі основні критерії визначення рівня їхньої професійної готовності: процесуально-діяльнісний, до якого відносить професійні уміння (конструювання та організація діяльності), індивідуально-особистісний – наявність внутрішньої потреби щодо здійснення педагогічної діяльності, рефлексії й елементів творчості. У своєму дослідженні вказує на важливість особистісного та професійного компонентів підготовленості студентів [7, с.268].

А. Маркова, обґрунтовуючи критерії професійної діяльності (зокрема, педагогічної) виділяє такі її складники: 1) професійні педагогічні і психологічні знання; 2) професійні педагогічні уміння; 3) професійні психологічні позиції й установки; 4) особистісні властивості, які забезпечують оволодіння професійними знаннями й уміннями [6, с.309].

Використання критеріального апарату є ефективним за конкретизації його змісту за допомогою відповідних показників. У великому тлумачному словнику української мови показник трактується як свідчення, доказ, ознака чого-небудь [4, с.1728]. Так, зокрема П. Гуменюк виокремлює чотири блоки основних критеріїв і показників розвитку та реального прояву культури мислення студентів у навчально-пізнавальній діяльності: мотиваційно-ціннісний критерій; показники: усвідомленість соціальної значущості вибраної професії, особисте самовизначення, прагнення до розвитку інтелекту, цілеспрямоване виконання навчальних завдань, досягнення в навчально-пізнавальній діяльності, моральна відповідальність за результати професійної діяльності; когнітивно-інформаційний, або інтелектуальний, критерій; показники: глибина і системність знань про професійну діяльність, довілля, соціум, базову культуру особи, про історичне минуле, види, форми, прийоми та способи мислення, про основні психічні процеси; оцінно-рефлексивний критерій; показники: здатність до самооцінки, конструктивної взаємодії з оточуючими, до історичного аналізу та коментаря історичних подій минулого, прояв культури стосунків у соціумі; емоційно-вольовий критерій; показники: сумлінність, відчуття обов'язку, вимогливість до себе, ініціатива, самовладання, упевненість у своїх силах; операційно-діяльнісний критерій; показники: здатність до аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації, володіння культурою передачі інформації, розвиненість образного, репродуктивного, теоретичного та

інтуїтивного видів мислення.

Досліджуючи готовність майбутніх офіцерів до виконання службово-бойових завдань, С. Бунін обґрунтував необхідність використання мотиваційно-ціннісного, когнітивного, вольового та поведінкового критеріїв. При цьому показниками мотиваційно-ціннісного критерію є: усвідомлення важливості професії офіцера, соціальна відповідальність, здатність до інтеріоризації нормативних приписів у сферу особистісних цінностей; об'єктивність, самовладання; когнітивного – знання і розуміння основних військово-професійних понять і норм, необхідних для даного виду діяльності; вольового – прагнення та внутрішня готовність особистості офіцера до розвитку професійної культури, прагнення до самовдосконалення та самореалізації, здатність виявити духовний імунітет щодо скоєння протиправних дій; поведінкового критерію – розумне, свідоме, критичне виконання професійних дій, творче вирішення професійних завдань, організація морально-психологічної підготовки військовослужбовців до виконання службово-бойових завдань, здатність брати на себе відповідальність у складній службово-бойовій обстановці [4, с. 24].

Метою нашого наукового інтересу є студенти вищих аграрних закладів. Для обґрунтування критеріїв ефективності професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП) майбутніх фахівців аграрного сектора було проаналізовано результати досліджень з проблеми фахової підготовки до професійної діяльності, а також з питань формування в них професійних та фізичних якостей. При виборі критеріїв ефективності ППФП ми враховували перш за все зміст компонентів її структури. Були виокремлені такі основні критерії, що визначають ступінь ефективності ППФП студентів: мотиваційний (стійкий пізнавальний інтерес, професійна мотивація фізичної підготовки); теоретичний (усвідомлені системні знання з ППФП); практичний (не нижче середнього рівня здоров'я та фізичної підготовленості, системне використання самостійних занять з ППФП); рефлексивний (готовність до самостійних занять з ППФП- уміння самостійно організувати та реалізувати заняття, визначати їхню ефективність; знання та навички само діагностування, самоконтролю під час занять; уміння корегувати процес ППФП). Ці критерії були представлені відповідними показниками, що дозволяють виявити ефективність професійно-прикладну фізичну підготовку.

Так, **мотиваційний критерій** представлений такими показниками:

- сформованість та спрямованість потреби до фізичної культури та сформованість потреби щодо оволодіння знаннями, уміннями й навичками професійно-прикладної фізичної підготовки;
- бажання оволодіти знаннями, уміннями та навичками фахової праці;
- стійка система цінностей, де професійні цінності посідають домінуюче місце;
- домінування професійних інтересів над особистими, на основі довіри й поваги;
- усвідомлення особистісного сенсу та значущості професійного самовдосконалення;
- інтенсивність участі у фізкультурно-спортивній діяльності;
- інтерес прояву самодіяльності, самоорганізації, самоосвіти, самовиховання і самовдосконалення у фізичній культурі.

Теоретичний критерій представлений такими показниками:

- розуміння ролі фізичного виховання у розвитку людини та підготовці спеціаліста; сформованість системи теоретичних знань про ППФП з урахуванням особливостей майбутньої трудової діяльності;
- здатність до творчої діяльності щодо реалізації засвоєних знань і вмінь та здатності оцінювати свою діяльність (під час занять фізичними вправами, у побуті, під час виконання професійних обов'язків);
- оволодіння теоретичними знаннями щодо самоконтролю за станом здоров'я в процесі групових і самостійних занять фізичними вправами; набуття студентами необхідних знань з основ теорії, методики та організації фізичного виховання і спортивного тренування;
- здатність до саморозвитку на основі здобутих знань на самостійне фізичне вдосконалення, засвоєння нових рухових дій, ведення здорового способу життя;
- знання щодо методики розвитку фізичних здібностей, необхідних для реалізації в обраній професії.

Практичний критерій представлений такими показниками:

- здатність регулювати фізичне навантаження, фіксувати помилки, вчасно і грамотно виправляти їх; здійснювати самоконтроль, заходи страхування і самострашування на заняттях фізичними вправами; здатність розвивати на основі професійно орієнтованої фізичної підготовки прикладні знання, уміння й навички, спеціальні і психофізичні якості, необхідні для успішної професійної діяльності;
- уміння ставити мету й завдання професійного самовдосконалення, планувати кроки щодо їх досягнення;
- володіння різними методами, прийомами і технологіями самовдосконалення;
- уміння вибирати і використовувати доцільні засоби для пошуку й засвоєння інформації; уміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз і самооцінку результатів діяльності із самовдосконалення; наполегливість та дисциплінованість під час виконання навчальних завдань та досягнення цілей самовдосконалення;
- уміння освоювати раціональні прийоми, техніки і засоби ППФП;
- володіння досвідом творчого використання фізкультурно-спортивної, оздоровчої діяльності для збереження і зміцнення здоров'я і досягнення життєвих і професійних цілей; уміння організувати, проводити попереджувально-профілактичні заходи.

Рефлексивний критерій представлений такими показниками:

- уміння аналізувати результати своєї фахової діяльності, усвідомлення рівня професійно-прикладної фізичної готовності до реалізації фахової діяльності, а також усвідомлення потреби й активності в професійній самоосвіті, самовдосконаленні;

- проектування моделі ППФП фахової діяльності відповідно до об'єктивних умов, індивідуальних особливостей, потреб та мотивів на основі аналізу зовнішнього середовища;

- прогнозування можливого розвитку психофізичних якостей, необхідних для професійної діяльності, засобами ППФП на основі отриманої інформації (умови і характер праці, форми, види праці фахівців даного профілю, режим праці та відпочинку);

- здатність до рефлексії власної фахової діяльності, саморегуляція особистості як ретранслятора ціннісного ставлення до фізичної культури в соціумі.

Висновок. На сьогодні суспільна функція фізичного виховання та його основна мета полягають у вихованні всебічно розвиненої особистості, підготовленої до трудової діяльності. Професійна спрямованість вищої освіти обумовлює необхідність у процесі формування особистості майбутнього фахівця особливу увагу звертати на розвиток його професійних якостей, на професійне виховання і зокрема на критерії, показники та рівні. При цьому повинна бути сформована система навчальної і виховної діяльності студента, яскраво забарвлена професійною специфікою, яка значною мірою визначає ефективність його майбутньої трудової діяльності. Студенти відрізняються не тільки своїми знаннями і вміннями, а й спрямованістю, характером мислення, професійними принципами своєї діяльності, комунікабельними властивостями, ціннісними орієнтаціями, рисами організації праці і рядом інших якостей, пов'язаних з їх професійною діяльністю. У поданому вище матеріалі ми обґрунтували критерії та показники, і тому подальші наукові дослідження будуть пов'язані з вивченням рівнів професійно-прикладної фізичної готовності майбутніх фахівців аграрного сектора.

Література

1.Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник для студ. / А.М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.

2.Бойко А.М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації: Навч.-метод. посіб. / А.М. Бойко – К.: ІЗМН, 1996. – 232 с.

3.Бунин С. В. Совершенствование профессиональной подготовки будущих офицеров к выполнению служебно-боевых задач: На материале Военного института внутренних войск МВД России: Автореферат дис...канд. пед. наук: 13.00.08 / Новосибир. гос. пед. ун-т. – Новосибирск, 2005. – 128 с.

4.Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005. – 1728 с.

5.Гуменюк П. В. Развитие культуры мышления будущего специалиста в процессе изучения в вузе общепрофессиональных дисциплин: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.08 / Орловский гос. пед. ун-т. – Орел, 2006. – 24 с.

6.Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М., 1996. – 309 с.

7.Насонова Е. Е. Формирование индивидуального стиля деятельности педагога-валеолога в процессе педагогической практики: Дис... канд. пед. наук: 13.00.08 / Насонова Елена Евгеньевна. – М., 2001. – 268 с.

References

1.Aleksyuk A.M. Pedagogika vyshhoyi osvity Ukrayiny. Istoriya. Teoriya: Pidruchnyk dlya stud. / A.M. Aleksyuk. – K.: Lybid', 1998. – 560 s.

2.Bojko A.M. Onovlena paradygma vukhovannya: shlyaxy realizaciyi: Navch.-metod. posib. / A.M. Bojko – K.: IZMN, 1996. – 232 s.

3.Bunyn S.V. Sovershenstvovanye professyonalnoj podgotovky budushhykh ofycerov k vypolnenyyu sluzhebno-boevykh zadach: Na materyale Voennogo instytuta vnutrennykh vojsk MVD Rossyy: Avtoreferat dys...kand. ped. nauk: 13.00.08 / Novosyby. gos. ped. un-t. – Novosybyrsk, 2005. – 128 s.

4.Velykyj tлумachnyj slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy (z dod. i dopov.) / Uklad. i golov. red. V.T. Busel. – K.: Irpin: VTF Perun, 2005. – 1728 s.

5.Gumenyuk P.V. Razvytye kultury myshlenyya budushhego spetsyalysta v processe yzuchenyya v vuze obshheprofessyonalnykh dyscyplin: Avtoref. dy's... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Orlovskyy gos. ped. un-t. – Orel, 2006. – 24 s.

6.Markova A.K. Psykhologya professyonalizma / A.K. Markova. – M., 1996. – 309 s.

7.Nasonova E.E. Formyrovanye yndyvydualnogo stylya deyatel'nosti pedagoga-valeologa v processe pedagogycheskoj praktyky: Dys... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Nasonova Elena Evgenyevna. – M., 2001. – 268 s.